

Et Husmandsbrug i 1870'erne

Ved Karen Rasmussen, Ubby.

I vor forvante Tid, hvor snart sagt alle Arbejder skal foregaa ved Maskineri, kunde det maaske interessere at høre lidt om, hvordan en Husmand for ca. 60 Aar siden dyrkede sin fire Tønder Lands Jordlod, ja, vedblev dermed i op mod fyrretyve Aar; denne Mand satte en Ære i at klare sine Sager selv, og den Gang var Folk ikke saa dygtige Landbrugere, saa de kunde tænke paa at holde en Hest paa saadant et lille Sted. Manden tog saa fat med sin Greb og sin Spade og endevendte sin Jord paa alle Maader. Et stort Stykke af Jorden var lavtliggende, og her gik Vandet i regnfulde Vintre ind over og gjorde Jorden sur. Denne Jord blev nu allerførst drænet. Manden havde i sine unge Aar lært dette Haandværk, saa han forstod at nedlægge Rørene, saa Vandet strømmede godt igennem og ned i en dyb Vandgrøft, derfra videre til en lille Aa. Et temmelig dybt Mergelhul blev jævnet, og nu begyndte Gravningen med Spaden. Denne Spade var tung; paa et temmelig lille Skaft sad der et stort, bredt Spadeblad. Jeg har i de senere Aar af hans Virksomhed som Gravemand set ham støde dette Spadeblad i lige til Skaftet, for saa at vende en ordentlig Klods af Grønsværen. Manden var kraftig, saa han kunde tage godt for med Værktøjet. Disse Græstuer blev væltet ned i det samme Gravehul igen med Græsset nederst, for at det skulde ligge og raadne. Det siger sig selv, at Grønjordsdyrkningen var den sværeste; den Jord, hvor der var avlet Sæd og Rodfrugter, gravede han altid med en Greb. Naar saadan et Stykke en Gang gravet Grønjord havde ligget en Tid, blev hver Tue gennemhugget med en skarp Skovl og derved mere findelt. Det samme Stykke Jord skulde saa graves en Gang til, naar Græsset underneden var raadnet. Et lille Stykke laa dog gerne hvert Aar hen i Brak. Efter to Ganges Gravning med Spaden blev det harvet. Denne Harve bestod i en Jernrive med to Rækker temmelig lange Tænder, den ene Række lidt frem foran den anden; disse kunde saa arbejde samtidigt, naar Manden kastede Riven frem, som naar man river med en almindelig Rive. Nu havde han Jorden parat til Saaningen, og den kunde virkelig være helt sprød og bekvem. At der blev revet Bunker af Rødder af en saadan Mark, kan enhver nok forstaa; disse blev toppet op, hvor der var en Plads

til dem, i Smaastakke, for at de skulde tørres, naar Sommervarmen indfandt sig. Disse Stakke blev gerne endevendt en Gang i Sommertiden for rigtig at blive gennemtørre; siden blev de benyttet til Optændingsmateriale. De kunde blusse som de fineste Kvaspinde.

Saeningen gik for sig paa samme Maade, som man kan se enkelte Smaamænd endnu om Stunder bære sig ad: en Sæk med Sæd fik en Snoning paa Midten, saa Vægten var omtrent ligelig i begge Ender, Manden fik Sækken over venstre Skulder, og den højre Haand maatte saa i raske Tag kaste Sæden ud til begge Sider, saa langt han kunde naa. Den Mand, jeg fortæller om, var ualmindelig dygtig som Saamand, Sæden stod altid jævnt, naar den var spiret. Efter denne Omgang blev den tromlet, ogsaa med en hjemmelavet Tromle selvfølgelig. Denne Tromle lignede nærmest et Grisetrug; den kunde egentlig rettere kaldes en Slæbe, da den ikke kunde dreje rundt, Bunden var temmelig bred og flad, og Fordybningen ovenpaa var beregnet til at lægge Sten i for at tyngde den; jo flere der kom i, desto glattere blev Jorden klappet. Manden spændte sig saa for som Hest imellem et Par Rebskagler. Tit naar det skulde laves rigtig flot, maatte Konen have en ekstra Skagle for at hjælpe ham; det var ganske kuriøst at se dem trække op over Marken med dette Stykke Værktøj. Men i hans yngre Aar, da Kræfterne og Energiien var bedst, var det udmærkede Sædstykker, han kunde fremvise; ingen havde dem bedre.

Roejorden blev godet godt, men sjældent renset ret meget for Rødder og Ukrudt; jeg har set ham saa Roer i næsten det bare Græsstykke, saa Arbejdet om Sommeren med at holde disse Smaastykker rene, tog al hans Tid. Disse Roer saaede han paa høje Bulke. Først lagde han en Række Gødning, kammede saa begge Sider af Bulken op herover, og her blev saa Roerne lagt. Mand og Hustru havde hver en lille Del med Frøet, som de med højre Haand tog med et Par Fingre, to-tre Frø til hvert Roehul. Dette Hul lavede de med Knoerne, cirka en lille halv Alen mellem hvert. Bagefter blev Rækkerne klappet ganske forsigtig med en Skovl, Roerne blev altid store, og jeg tror, de gav lige saa godt Udbytte som de maskinlagte, hvor der tit var lange Spring. Selvfølgelig blev denne Mands Roer udtyndet med Haanden, og der manglede saa godt som ingen.

Kartoflerne blev ogsaa lagt ned i stærk Gødning. Der blev gravet en Række Huller, gerne efter en Snor, men snørlige var de nu ikke altid; deri blev kastet en Klat Godning, og Kartoflerne blev lige direkte lagt i der; man skulde synes, de maatte faa Afsmag, men det mærkedes ikke paa de nye, fine Kartofler. I flere Aar dyrkede

han Magnum bonum og nogle velsmagende rødbrøgede Kartofler, som var meget efterspurgte. Han havde en lille god Ekstra-Fortjeneste ved Salg af dem.

Et temmelig strengt Arbejde var det ogsaa at faa Gødningen transporteret i Marken, for det skulde jo foregaa med en Hjulbør. Det var en sen Bestilling, naar Gødningen skulde ud i den yderste Ende af Marken. Ajlen, som blev samlet i en Rende i Møddingen, bar han ud i et Par store Spande.

Naar Sæden skulde høstes, skete det jo ogsaa med et Mejered, som det kaldtes, og Negene blev bundet sammen med en Lok af en Langhalmkærve, for saa til sidst, naar det var tjenligt, at toppes op paa Hjulbøren, alt hvad der kunde snøres fast. Hvad der var nærmest Huset, blev baaret ind i Loen eller til en Stak, to—tre Neg under hver Arm, for saa som sidste Omgang at blive tærsket med Plejlen og saa siden i Smaapartier blive kørt til Møleren pr. Hjulbør eller i en Slump over Nakken.

Man skulde synes, at det maatte være et helt Sliderliv, men Folk arbejdede med meget mere Lyst den Gang og da navnlig paa deres eget. Den her omtalte Mand levede et lykkeligt Liv i Glæde ved at arbejde, som han havde Lyst, og skaffede sit og Familiens Udkomme ved denne mærkelige Dyrkningsmaade og klarede sig, saa han levede selvstændigt, medens andre ligestillede enten gik paa Arbejde hos Bønderne eller med Madkassen paa Nakken maatte søge Arbejde omkring paa Herregaardsmarkerne.
